

Hlavní změny, které přináší Lisabonská smlouva, a jejich soulad se zájmy České republiky

Mgr. Ing. Petr Wawrosz

Institut evropské integrace, NEWTON College, a. s.

Vědeckopopularizační seminář
**Potenciální ekonomické a sociální účinky vyplývající
z Lisabonské smlouvy pro členské státy EU**

Brno, 7. května 2010

Tento seminář je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

EU do účinnosti Lisabonské smlouvy

- EU neměla právní subjektivitu
- Fungovala na tzv. konceptu 3 pilířů a chrámu EU
- Pilíře:
 1. ES a ESAE, společenství měly právní subjektivitu
 2. společná zahraniční a bezpečnostní politika
 3. spolupráce v justičních a trestních věcech

Tzv. chrám EU

- Ustanovení hlavy I. Smlouvy o EU, která definovaly cíle EU, konstatovaly, na čem je EU založena (zásady demokracie, svobody, právního státu a respektování lidských práv a základních svobod), zabývá se sankcemi proti smluvní straně, která porušuje cíle a zásady;
- Ustanovení hlavy VII. Smlouvy o EU, která se zabývaly problematikou užší spolupráce některých členských států evropských společenství;
- Ustanovení hlavy VIII. Smlouvy o EU, jež obsahovaly závěrečná ustanovení;
- Některé protokoly ke Smlouvě o EU.

Shrnutí stavu do Lisabonské smlouvy (stav k 30.11.2009)

- Smlouva o založení ES (ve znění Maastrichtské smlouvy, Amsterodamské smlouvy a smlouvy z Nice)
- Smlouva o založení ESAE (ve znění Maastrichtské smlouvy, Amsterodamské smlouvy a smlouvy z Nice)
- Smlouva o EU (tzv. Maastrichtská smlouva, ve znění Amsterodamské smlouvy a smlouvy z Nice)
- Protokoly k těmto smlouvám

Základní charakteristika Lisabonské smlouvy (LT)

- Je to novelizační smlouva
- Novelizuje Smlouvu o Evropské Unii (Maastrichtskou smlouvu ve znění Amsterodamské smlouvy a smlouvy z Nice)
- Novelizuje Smlouvu o založení ES (ve znění pozdějších smluv) a přejmenuje ji na Smlouvu o fungování EU
- Přiznává EU právní subjektivitu.
- Sjednocuje protokoly k těmto smlouvám.
- Týká si i ESAE – to stále stojí mimo EU.

Současný stav smluv

- Smlouva o Evropské unii
- Smlouva o fungování Evropské unie
- Protokoly k těmto smlouvám
- Smlouva o ESAE

Co přináší LT nového?

- Lisabonská smlouva posiluje pravomoci Evropského parlamentu i vnitrostátních parlamentů členských států
- Evropský parlament získal nové pravomoci při schvalování evropských právních předpisů; vnitrostátní parlamenty budou moci činněji sledovat dodržování zásady subsidiarity.

Co přináší LT nového?

- Zavádí institut „občanské iniciativy“ – alespoň jeden milión občanů většího počtu členských států bude moci vyzvat Komisi k předložení určitého návrhu v oblasti působení EU.
- Přesně vymezuje pravomoci EU, zároveň upravuje i možnost zpětného převedení pravomocí Unie na členské státy (tzv. oboustranná flexibilita).
- Upravuje možnost vystoupení členského státu z EU a definuje postup vystoupení.

Co přináší LT nového?

- Mezi orgány unie jsou zařazeny i Evropská rada a Evropská centrální banka.
- Zavádí funkci předsedy Evropské rady – je volen Evropskou radou na dva a půl roku (přičemž může být zvolen dvakrát po sobě a zároveň ho může Evropská rada také odvolat), bude zajišťovat kontinuitu a řídit jednání Evropské rady. Bude také ve spolupráci s vysokým představitelem EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku zastupovat Unii navenek.

Co přináší LT nového?

- Sloučením funkce vysokého představitele pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a komisaře pro vnější vztahy se zavádí post vysokého představitele pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.
- Ten bude zároveň místopředsedou Komise a bude tak předsedat Radě pro vnější vztahy.
- Je zaveden nový úřad pro působnost EU na mezinárodní scéně – Evropská služba pro vnější činnost, která bude podporovat práci vysokého představitele pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.

Co přináší LT nového?

- Smlouva zvyšuje akceschopnost Unie v oblasti boje proti terorismu a trestné činnosti (umožňuje lepší spolupráci mezi členskými státy při potírání organizovaného zločinu, obchodu s drogami a lidmi atd.);
- Podobně působí v otázkách bezpečnosti, svobody a spravedlnosti, energetiky, veřejného zdraví, civilní ochrany, změn klimatu, výzkumu vesmíru, humanitární pomoci...

Co přináší LT nového?

- LT přesouvá takřka celou oblast policejní a justiční spolupráce do režimu řádného legislativního postupu, který spočívá ve spolurozhodování Rady s Evropským parlamentem a hlasováním v Radě kvalifikovanou většinou; o těchto záležitostech se nyní rozhoduje stejně, jako o problematice vnitřního trhu.
- LT také rozšiřuje možnost spolupráce mezi policejními a justičními orgány členských států a dává orgánům EU silnější pravomoci pro boj proti závažné kriminalitě.

Co přináší LT nového?

- Listina základních práv a svobod je zařazena do právního rámce EU, není však začleněna přímo do textu Lisabonské smlouvy.
- Do účinnosti LT byla Listina de facto nezávazný dokument.
- LT zdůrazňuje, posiluje a rozvádí hodnoty a cíle, na kterých je Evropská unie založena.
- Státy budou LT zavázány jednat v duchu solidarity – jako například v případě napadení teroristickým útokem či v oblasti i energetické politiky.

Hlasování v Radě

- Hlasování v Radě kvalifikovanou většinou je rozšířeno o 68 oblastí – od 1. listopadu 2014 se bude hlasovat na základě dvojí většiny (počet států a počet obyvatel), které bude dosaženo, pokud návrh odsouhlasí 55 % členů Rady (min. 15), kteří zastupují státy, v nichž žije nejméně 65 % obyvatel Unie;
- Od 1. listopadu 2014 do 31. října 2017 bude probíhat přechodné období, ve kterém mohou státy požádat o hlasování podle stávajících pravidel.

Hlasování v Radě

- Jednomyslně hlasuje Rada nadále například v oblasti daní, sociálního zabezpečení, zahraniční politiky, společné obrany, jazykových pravidel policejní spolupráce a sídel institucí.
- Nyní hlasování podle stávajících pravidel

Hlasování v Radě

- Speciální blokační mechanismus
- Mezi 1.11.2014 a 31.3.2014 nebude rozhodnutí přijato, pokud s ním nesouhlasí členové Rady, kteří zastupují alespoň 75 % obyvatel nebo 75 % počtu členských států nutných k vytvoření blokační menšiny.
- Od 1.4. 2017 členové Rady, nebude rozhodnutí přijato, pokud s ním nesouhlasí kteří zastupují alespoň 55 % obyvatel nebo 55 % počtu členských států nutných k vytvoření blokační menšiny.

Hlasování v Radě

- Stanoví-li Smlouvy, že Rada rozhoduje v určité oblasti nebo v určitém případě jednomyslně, může Evropská rada přijmout rozhodnutí, které Radě umožní v této oblasti nebo v tomto případě rozhodovat kvalifikovanou většinou. Tento pododstavec se nepoužije na rozhodnutí související s vojenstvím nebo obranou.
- Stanoví-li Smlouva o fungování Evropské unie, že Rada přijímá legislativní akty zvláštním legislativním postupem, může Evropská rada přijmout rozhodnutí, kterým umožní přijímat tyto akty řádným legislativním postupem.

Hlasování v Radě

- Řádný legislativní postup = spolurozhodování s EP a kvalifikovaná většina v Radě (po konzultaci s Hospodářským a sociálním výborem).
- V případech, kdy Rada nerozhoduje na návrh Komise nebo vysokého představitele, se uplatní tzv. velká kvalifikovaná většina, která je vymezena jako nejméně 72 % členů Rady (při počtu 27 členů tedy 20) zastupujících členské státy, které představují nejméně 65 % obyvatelstva Unie.

Současné hlasování v Radě

- Většina při hlasování v Radě se dnes počítá podle pravidel smlouvy z Nice
- Vypočítává se jako hlas prosté většiny členských států, které reprezentují alespoň 62 % všech obyvatel EU a zároveň disponují 255 z celkového počtu 345 hlasů
- Na ČR přitom připadá 12 „vážených hlasů“, tedy podíl 3,48 %.
- Většinou snaha o konsensus

Smlouva o EU

- Novelizovaná Maastrichtská smlouva ve znění Amsterodamské smlouvy, smlouvy z Nice a Lisabonské smlouvy)
- Unie má právní subjektivitu.

Smlouva o EU

- Touto smlouvou zakládají VYSOKÉ SMLUVNÍ STRANY mezi sebou EVROPSKOU UNII (dále jen „Unie“), jíž členské státy svěřují pravomoci k dosažení společných cílů.
- Tato smlouva představuje novou etapu v procesu vytváření stále užšího svazku mezi národy Evropy, v němž jsou rozhodnutí přijímána co nejotevřeněji a co nejbližší občanům.
- Unie je založena na této smlouvě a na Smlouvě o fungování Evropské unie (dále jen „Smlouvy“).
- Tyto dvě smlouvy mají stejnou právní sílu. Unie nahrazuje Evropské společenství a je jeho nástupkyní.

Základní charakteristika smlouvy o EU

- Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.
- Cílem Unie je podporovat mír, své hodnoty a blahobyt svých obyvatel.

Postup při porušení hodnot EU

- Na odůvodněný návrh jedné třetiny členských států, Evropského parlamentu nebo Evropské komise může Rada většinou čtyř pětin svých členů po obdržení souhlasu Evropského parlamentu rozhodnout, že existuje zřejmé nebezpečí, že některý členský stát závažně poruší hodnoty uvedené v článku 2. Před přijetím tohoto rozhodnutí vyslechne Rada daný členský stát a může stejným postupem podat tomuto státu doporučení.
- Rada pravidelně přezkoumává, zda důvody, které ji k takovému rozhodnutí vedly, stále trvají.
- Na návrh jedné třetiny členských států nebo Evropské komise a po obdržení souhlasu Evropského parlamentu může Evropská rada jednomyslně rozhodnout, že došlo k závažnému a trvajícimu porušení hodnot uvedených v článku 2 ze strany členského státu, poté co tento členský stát vyzve, aby se k této věci vyjádřil.
- Bylo-li učiněno zjištění uvedené v odstavci 2, může Rada kvalifikovanou většinou rozhodnout, že určitá práva, která pro dotyčný stát vyplývají z použití Smluv, včetně hlasovacích práv zástupců jeho vlády v Radě, budou pozastavena. Přitom přihlédne k možným důsledkům takového pozastavení pro práva a povinnosti fyzických a právnických osob.
- Povinnosti dotyčného členského státu vyplývající ze Smluv jsou pro tento stát v každém případě i nadále závazné.

Základní charakteristika smlouvy o EU

- Unie poskytuje svým občanům prostor svobody, bezpečnosti a práva bez vnitřních hranic, ve kterém je zaručen volný pohyb osob ve spojení s vhodnými opatřeními týkajícími se ochrany vnějších hranic, azylu, přistěhovalectví a předcházení a potírání zločinnosti.
- Unie vytváří vnitřní trh. Usiluje o udržitelný rozvoj Evropy, založený na vyváženém hospodářském růstu a na cenové stabilitě, vysoce konkurenceschopném sociálně tržním hospodářství směřujícím k plné zaměstnanosti a společenskému pokroku a na vysokém stupni ochrany a zlepšování kvality životního prostředí. Podporuje vědecký a technický pokrok.
- Bojuje proti sociálnímu vyloučení a diskriminaci, podporuje sociální spravedlnost a ochranu, rovnost žen a mužů, mezigenerační solidaritu a ochranu práv dítěte.
- Podporuje hospodářskou, sociální a územní soudržnost a solidaritu mezi členskými státy.
- Respektuje svou bohatou kulturní a jazykovou rozmanitost a dbá na zachování a rozvoj evropského kulturního dědictví.
- Unie vytváří hospodářskou a měnovou unii, jejíž měnou je euro.

Základní charakteristika – subsidiarita a proporcionalita

- V souladu s náležitými pravomoci, které nejsou Smlouvami Unii svěřeny, členským státům.
- Podle zásady svěřených pravomocí jedná Unie pouze v mezích pravomocí svěřených jí ve Smlouvách členskými státy pro dosažení cílů stanovených ve Smlouvách. Pravomoci, které nejsou Smlouvami Unii svěřeny, náležejí členským státům.
- Podle zásady subsidiarity jedná Unie v oblastech, které nespádají do její výlučné pravomoci, pouze tehdy a do té míry, pokud cílů zamýšlené činnosti nemůže být dosaženo uspokojivě členskými státy na úrovni ústřední, regionální či místní, ale spíše jich, z důvodu jejího rozsahu či účinků, může být lépe dosaženo na úrovni Unie.
- Podle zásady proporcionality nepřekročí obsah ani forma činnosti Unie rámec toho, co je nezbytné pro dosažení cílů Smluv.

Základní charakteristika – vztah EU a členských států

- Unie ctí rovnost členských států před Smlouvami a jejich národní identitu, která spočívá v jejich základních politických a ústavních systémech, včetně místní a regionální samosprávy. Respektuje základní funkce státu, zejména ty, které souvisejí se zajištěním územní celistvosti, udržením veřejného pořádku a ochranou národní bezpečnosti. Zejména národní bezpečnost zůstává výhradní odpovědností každého členského státu.
- Podle zásady loajální spolupráce se Unie a členské státy navzájem respektují a pomáhají si při plnění úkolů vyplývajících ze Smluv.
- Členské státy učiní veškerá vhodná obecná nebo zvláštní opatření k plnění závazků, které vyplývají ze Smluv nebo z aktů orgánů Unie.
- Členské státy usnadňují Unii plnění jejích úkolů a zdrží se všech opatření, jež by mohla ohrozit dosažení cílů Unie.

Práva a svobody

- Unie uznává práva, svobody a zásady obsažené v Listině základních práv Evropské unie ze dne 7. prosince 2000, ve znění upraveném dne 12. prosince 2007 ve Štrasburku, jež má stejnou právní sílu jako Smlouvy.
- Unie přistoupí k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Přistoupení k této úmluvě se nedotkne pravomocí Unie vymezených Smlouvami.
- Základní práva, která jsou zaručena Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a která vyplývají z ústavních tradic společných členským státům, tvoří obecné zásady práva Unie.

Další zásady EU

- Orgány Unie dávají vhodnými způsoby občanům a reprezentativním sdružením možnost projevat a veřejně si vyměňovat své názory na všechny oblasti činnosti Unie.
- Orgány udržují otevřený, transparentní a pravidelný dialog s reprezentativními sdruženími a s občanskou společností.
- Fungování Unie je založeno na zastupitelské demokracii.

Postavení vnitrostátních parlamentů

- Jsou informovány orgány Unie a jsou jim postupovány návrhy legislativních aktů Unie
- Zajišťují, že zásada subsidiarity je dodržována,
- V rámci prostoru svobody, bezpečnosti a práva se podílejí na mechanismech hodnocení provádění politik Unie v této oblasti podle článku a jsou zapojeny do politické kontroly činnosti Europolu a do hodnocení činnosti Eurojustu
- Podílejí se na postupech pro přijímání změn Smluv podle článku 48 této smlouvy;
- Jsou jim oznamovány žádosti o přistoupení k Unii
- Podílejí se na meziparlamentní spolupráci mezi vnitrostátními parlamenty a Evropským parlamentem

Základní ustanovení – orgány EU

- Orgány Unie jsou: Evropský parlament, Evropská rada, Rada, Evropská komise (dále jen „Komise“), Soudní dvůr Evropské unie, Evropská centrální banka, Účetní dvůr.
- Evropskému parlamentu, Radě a Komisi jsou nápomocny Hospodářský a sociální výbor a Výbor regionů, které plní poradní funkce.

Evropský parlament

- Zástupce občanů, volen na dobu pěti let ve všeobecných a přímých volbách svobodným a tajným hlasováním.
- 750 občanů a předseda
- Počet může být jednomyslně změněn
- Nyní fakticky 736, měl by být zvýšen (u některých států) na 755.
- Vykonává společně s Radou legislativní a rozpočtovou funkci. Vykonává funkce politické kontroly a konzultace v souladu s podmínkami stanovenými Smlouvami. Volí předsedu Komise.

Evropská rada

- Evropská rada dává Unii nezbytné podněty pro její rozvoj a vymezuje její obecné politické směry a priority. Nevykonává legislativní funkci.
- Evropskou radu tvoří hlavy států nebo předsedové vlád členských států společně s jejím předsedou a předsedou Komise. Jejího jednání se účastní vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.
- Evropská rada zasedá dvakrát za půl roku; svolává ji její předseda. Vyžaduje-li to situace, svolá předseda mimořádné zasedání Evropské rady.
- Předseda – volen na 2,5 roku kvalifikovanou většinou, může být zvolen dvakrát po sobě. Kvalifikovanou většinou jej lze odvolat.

Rada

- Rada vykonává společně s Evropským parlamentem legislativní a rozpočtovou funkci.
- Vykonává funkce vymezování politik a koordinace v souladu s podmínkami stanovenými Smlouvami.
- Rada se skládá z jednoho zástupce každého členského státu (ministra).
- Nestanoví-li Smlouvy jinak, rozhoduje Rada kvalifikovanou většinou.
- Nyní (do 31.11.2014): každý členský stát má určitý počet hlasů (ČR 12). Pokud musí být podle Smluv rozhodnutí přijato na návrh Komise, je k jeho přijetí třeba nejméně 255 hlasů vyjadřujících kladné stanovisko většiny členů. V ostatních případech se k přijetí aktů vyžaduje nejméně 255 hlasů vyjadřujících kladné stanovisko alespoň dvou třetin členů. Členský stát může požádat, aby při přijímání aktu Evropské rady nebo Rady kvalifikovanou většinou bylo ověřeno, zda členské státy tvořící tuto kvalifikovanou většinu zastupují alespoň 62 % celkového počtu obyvatel Unie. Ukáže-li se, že tato podmínka není splněna, není daný akt přijat.

Komise

- Komise podporuje obecný zájem Unie a k tomuto účelu činí vhodné podněty. Zajišťuje uplatňování Smluv a opatření přijatých orgány na jejich základě. Pod kontrolou Soudního dvora Evropské unie dohlíží na uplatňování práva Unie. Plní rozpočet a řídí programy. Vykonává koordinační, výkonné a řídicí funkce v souladu s podmínkami stanovenými Smlouvami.
- S výjimkou společné zahraniční a bezpečnostní politiky a dalších případů uvedených ve Smlouvách zajišťuje vnější zastupování Unie. Činí podněty k přijímání jednoletých a víceletých programů Unie s cílem dosáhnout interinstitucionálních dohod.
- Nestanoví-li Smlouvy jinak, mohou být legislativní akty Unie přijaty pouze na návrh Komise. Ostatní akty se přijímají na návrh Komise, pokud tak Smlouvy stanoví.

Komise

- Členové - nyní zástupce každého členského státu na 5 let. Voleni EP kvalifikovanou většinou.
- Místopředsedou Komise je vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.
- Od roku 2014 by teoreticky měla komise mít počet členů = $2/3$ členských států. Bude však zjevně i nadále mít počet členů odpovídající počtu členských států.

Soudní dvůr

- Soudní dvůr Evropské unie se skládá ze Soudního dvora, Tribunálu a specializovaných soudů.
- Zajišťuje dodržování práva při výkladu a provádění Smluv.
- Soudní dvůr se skládá z jednoho soudce z každého členského státu. Jsou mu nápomocni generální advokáti. Tribunál se skládá z nejméně jednoho soudce z každého členského státu.

Společná zahraniční a bezpečnostní politika

- Unie vymezuje a provádí společné politiky a činnosti a usiluje o dosažení vysokého stupně
- spolupráce ve všech oblastech mezinárodních vztahů ve snaze:
 - a) chránit své hodnoty, základní zájmy, svou bezpečnost, nezávislost a celistvost;
 - b) upevňovat a podporovat demokracii, právní stát, lidská práva a zásady mezinárodního práva;
 - c) zachovávat mír, předcházet konfliktům a posilovat mezinárodní bezpečnost v souladu s cíli a zásadami Charty Organizace spojených národů, jakož i v souladu se zásadami Helsinského závěrečného aktu a s cíli Pařížské charty, včetně těch, které se týkají vnějších hranic;
 - d) podporovat udržitelný rozvoj v hospodářské a sociální oblasti a v oblasti životního prostředí
- v rozvojových zemích s hlavním cílem vymýcení chudoby;
- e) povzbuzovat zapojení všech zemí do světové ekonomiky, včetně postupného odstraňování překážek mezinárodnímu obchodu;
- f) přispívat k vypracování mezinárodních opatření pro ochranu a zlepšení kvality životního prostředí a udržitelné hospodaření se světovými přírodními zdroji, aby se zajistil udržitelný rozvoj;
- g) pomáhat lidem, zemím a regionům čelícím přírodním nebo člověkem způsobeným pohromám; a
- h) podporovat mezinárodní systém založený na posílené mnohostranné spolupráci a na řádné správě věcí veřejných v celosvětovém měřítku.

Společná zahraniční a bezpečnostní politika

- Na základě zásad a cílů určuje Evropská rada jednomyslně strategické zájmy a cíle Unie.
- Společná zahraniční a bezpečnostní politika podléhá zvláštním pravidlům a postupům. Je vymežována a prováděna Evropskou radou a Radou jednomyslně, nestanoví-li Smlouvy jinak.
- Přijímání legislativních aktů je vyloučeno.
- Soudní dvůr Evropské unie nemá v souvislosti s těmito ustanoveními pravomoc.

Společná zahraniční a bezpečnostní politika

- Vyžaduje-li mezinárodní situace operativní akci Unie, přijme Rada nezbytná rozhodnutí. V rozhodnutích jsou vymezeny cíle, rozsah, prostředky, které budou Unii poskytnuty, podmínky jejich provádění, a je-li to nezbytné, doba trvání.

SZBP – speciální případy hlasování

- Zdrží-li se člen Rady hlasování, není povinen provést rozhodnutí, uznává však, že rozhodnutí zavazuje Unii. Stát se potom zdrží jakékoli činnosti, která by se mohla dostat do rozporu s činností Unie založené na takovém rozhodnutí nebo jí bránit, a ostatní členské státy jeho postoj uznávají. Zastupují-li členové Rady, kteří učinili takové prohlášení, nejméně jednu třetinu členských států, které představují nejméně jednu třetinu obyvatelstva Unie, není rozhodnutí přijato.
- Rada rozhoduje kvalifikovanou většinou:
 - – přijímá-li rozhodnutí, které vymezuje akci nebo postoj Unie na základě rozhodnutí Evropské rady týkajícího se strategických zájmů a cílů Unie podle čl. 22 odst. 1,
 - – přijímá-li rozhodnutí, které vymezuje akci nebo postoj Unie, na návrh, jenž jí předkládá vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku na základě zvláštní žádosti, kterou mu Evropská rada předala z vlastního podnětu nebo z podnětu vysokého představitele,
 - – přijímá-li rozhodnutí k provedení rozhodnutí, které vymezuje akci nebo postoj Unie,
 - – jmenuje-li zvláštního zástupce
- Prohlásí-li člen Rady, že se ze zásadních důvodů státní politiky, které musí uvést, zamýšlí postavit proti přijetí některého rozhodnutí kvalifikovanou většinou, hlasování se nekoná.

SZBP – solidarita

- S cílem vymezit společný přístup vedou členské státy v Evropské radě a v Radě vzájemné konzultace o všech otázkách obecného zájmu týkajících se společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Dříve než členský stát podnikne jakékoli kroky na mezinárodní scéně nebo přijme jakýkoli závazek, který by mohl mít dopad na zájmy Unie, vede v Evropské radě nebo v Radě konzultace s ostatními členskými státy. Sbližováním činností zajišťují členské státy, že je Unie schopná prosazovat své zájmy a hodnoty na mezinárodní scéně. Členské státy jsou mezi sebou solidární.
- Členské státy koordinují svou činnost v mezinárodních organizacích a na mezinárodních konferencích. Na nich zastávají postoje Unie. Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku zajišťuje organizaci této koordinace.
- Členské státy, které jsou současně členy Rady bezpečnosti Organizace spojených národů, harmonizují svůj postup a plně informují ostatní členské státy a vysokého představitele. Budou při výkonu svých funkcí hájit postoje a zájmy Unie, aniž je dotčena jejich odpovědnost podle Charty Organizace spojených národů.

Smlouva o EU – závěrečná ustanovení

- Postupy při změně smluv
- Pravidla pro přijetí evropského státu
- Pravidla pro vystoupení členského státu
- Pravidla zapojení národních parlamentů

Postup při změnách smluv

- Vláda kteréhokoli členského státu, Evropský parlament nebo Komise mohou Radě předkládat návrhy na změnu Smluv. Tyto návrhy mohou mimo jiné směřovat k rozšíření nebo omezení pravomocí svěřených Unii ve Smlouvách. Tyto návrhy předá Rada Evropské radě a oznámí se vnitrostátním parlamentům.
- Přijme-li Evropská rada prostou většinou po konzultaci s Evropským parlamentem a Komisí kladné rozhodnutí ve vztahu k posouzení navrhovaných změn, svolá předseda Evropské rady konvent složený ze zástupců vnitrostátních parlamentů, hlav států nebo předsedů vlád členských států, Evropského parlamentu a Komise. Institucionální změny v měnové oblasti jsou rovněž konzultovány s Evropskou centrální bankou. Konvent přezkoumá návrhy změn a konsensem přijme doporučení pro konferenci zástupců vlád členských států
- Evropská rada může po obdržení souhlasu Evropského parlamentu prostou většinou rozhodnout, že konvent nesvolá, pokud to není odůvodněné rozsahem navrhovaných změn. V tom případě vymezí Evropská rada mandát pro konferenci zástupců vlád členských států.
- Změny vstoupí v platnost po ratifikaci všemi členskými státy v souladu s jejich ústavními předpisy.

Zjednodušený postup změn

- Týká se vnitřních politik ve Smlouvě o fungování EU.
- Evropská rada může přijmout rozhodnutí o změně všech nebo části ustanovení části třetí Smlouvy o fungování Evropské unie. Evropská rada rozhoduje jednomyslně po konzultaci s Evropským parlamentem a Komisí a, v případě institucionálních změn v měnové oblasti, s Evropskou centrální bankou.
- Toto rozhodnutí vstoupí v platnost až po schválení členskými státy v souladu s jejich ústavními předpisy.
- Rozhodnutí nesmí rozšířit pravomoci svěřené Unii Smlouvami.

Vstup dalšího státu

- Každý evropský stát, který uznává hodnoty uvedené v článku 2 a zavazuje se k jejich podpoře, může požádat o členství v Unii. O této žádosti je informován Evropský parlament a vnitrostátní parlamenty.
- Žadatelský stát podává svou žádost Radě, která rozhoduje jednomyslně po konzultaci s Komisí a po obdržení souhlasu Evropského parlamentu, který se usnáší většinou hlasů všech svých členů. Kritéria pro přistoupení, na nichž se dohodne Evropská rada, budou zohledněna.
- Podmínky přijetí a s ním spojené nezbytné následné úpravy smluv, na nichž je Evropská unie založena, jsou předmětem dohody mezi členskými státy a žadatelským státem. Tato dohoda vyžaduje ratifikaci všemi smluvními státy v souladu s jejich ústavními předpisy.

Vystoupení státu

- Každý členský stát se v souladu se svými ústavními předpisy může rozhodnout z Unie vystoupit.
- Členský stát oznámí svůj záměr Evropské radě. S ohledem na pokyny Evropské rady Unie sjedná a uzavře s tímto státem dohodu o podmínkách jeho vystoupení, s přihlédnutím k rámci jeho budoucích vztahů s Unií. Jménem Unie dohodu uzavře Rada, která rozhoduje kvalifikovanou většinou po obdržení souhlasu Evropského parlamentu.
- Smlouvy přestávají být pro dotyčný stát použitelné dnem vstupu dohody o vystoupení v platnost, nebo, nedojde-li k tomu, dva roky po oznámení, nerozhodne-li Evropská rada jednomyslně po dohodě s dotyčným členským státem o prodloužení této lhůty.

Smlouva o fungování EU

- Novelizovaná smlouva o založení EHS
- Ve znění Maastrichtské smlouvy – touto smlouvou přejmenována na Smlouvu o Evropském společenství
- Ve znění Amsterodamské smlouvy, Smlouvy z Nice
- Ve znění Lisabonské smlouvy – touto smlouvou přejmenována na Smlouvu o fungování EU

Výlučná a společná pravomoc

- Svěřují-li v určité oblasti Smlouvy Unii výlučnou pravomoc, může pouze Unie vytvářet a přijímat právně závazné akty a členské státy tak mohou činit pouze tehdy, jsou-li k tomu Unií zmocněny nebo provádějí-li akty Unie.
- Výlučná pravomoc:
celní unie; stanovení pravidel hospodářské soutěže nezbytných pro fungování vnitřního trhu; měnová politika pro členské státy, jejichž měnou je euro; zachování biologických mořských zdrojů v rámci společné rybářské politiky; společná obchodní politika.

Výlučná a společná pravomoc

- Svěřují-li v určité oblasti Smlouvy Unii pravomoc sdílenou s členskými státy, mohou v této oblasti vytvářet a přijímat právně závazné akty Unie i členské státy. Členské státy vykonávají svou pravomoc v rozsahu, v jakém ji Unie nevykonala. Členské státy opět vykonávají svou pravomoc v rozsahu, v jakém se Unie rozhodla svou pravomoc přestat vykonávat.
- Společná pravomoc:
- vnitřní trh; sociální politika, pokud jde o hlediska vymezená v této smlouvě; hospodářská, sociální a územní soudržnost; zemědělství a rybolov, vyjma zachování biologických mořských zdrojů; životní prostředí; ochrana spotřebitele; doprava; transevropské sítě; energetika; prostor svobody, bezpečnosti a práva; společné otázky bezpečnosti v oblasti veřejného zdraví, pokud jde o hlediska vymezená v této smlouvě

Zásady EU

- Odstranění nerovností, rovné zacházení pro muže a ženy
- Podpora vysoké úrovně zaměstnanosti, zárukou přiměřené sociální ochrany, boj proti sociálnímu vyloučení a vysoká úroveň všeobecného a odborného vzdělávání a ochrany lidského zdraví.
- Boj proti jakékoliv diskriminaci na základě pohlaví, rasy nebo etnického původu, náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace.
- Ochrana životního prostředí (ŽP)
- Ochrana spotřebitele
- Veřejnost, transparentnost při rozhodování
- Ochrana osobních údajů

Občanství Unie

- Občané členských států jsou zároveň občané unie.
- Práva:
- právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států; právo volit a být volen ve volbách do Evropského parlamentu a v obecních volbách v členském státě, v němž mají bydliště, za stejných podmínek jako státní příslušníci tohoto státu; na území třetí země, kde členský stát, jehož jsou státními příslušníky, nemá své zastoupení, právo na diplomatickou a konzulární ochranu kterýmkoli členským státem za stejných podmínek jako státní příslušníci tohoto státu; petiční právo k Evropskému parlamentu, právo obracet se na evropského veřejného ochránce práv a právo obracet se na orgány a poradní instituce Unie v jednom z jazyků Smluv a obdržet odpověď ve stejném jazyce.

Smlouva o fungování EU – výběr podstatných změn

- Nelze rozebrat všechny změny
- Zaměřeno na změny, které se týkají občanů
- Je zde jen základní přehled

Sociální zabezpečení

- LT sjednocuje právní základ pro přijímání opatření týkajících se volného pohybu jak zaměstnanců, tak osob samostatně výdělečně činných, pokud jde o započtení dob pro účely posouzení nároku na dávky sociálního zabezpečení a výplatu těchto dávek.
- Tato opatření budou přijímána řádným legislativním postupem, tzn. spolurozhodováním EP a nově též hlasováním kvalifikovanou většinou v Radě.

Uznávání diplomů

- Nově budou všechny směrnice upravující vzájemné uznávání diplomů, osvědčení a jiných dokladů o kvalifikaci a směrnice upravující koordinaci právních předpisů členských států týkajících se přístupu k samostatně výdělečným činnostem a jejich výkonu přijímány Evropským parlamentem a Radou řádným legislativním postupem

Problematika justice a vnitra

- Problematika justice a vnitra byla do účinnosti LT rozdělena do dvou skupin, jež podléhaly odlišnému právnímu a institucionálnímu rámci. Zatímco vízová, azylová, přistěhovalecká a další politiky týkající se volného pohybu osob tvořily součást komunitárního prvního pilíře, policejní a justiční spolupráce v trestních věcech měla naopak mezivládní charakter a představovala tzv. třetí pilíř (hlava VI SEU).
- Problematika justice a vnitřních věcí je nově upravena komplexně v části třetí hlavě V SFEU „Prostor svobody, bezpečnosti a práva“ a stala se oblastí sdílených pravomocí Unie a členských států s tím, že nedotčena zůstane výlučná odpovědnost členských států za udržování veřejného pořádku a ochranu vnitřní bezpečnosti.
- Dochází k posunu od stávajícího jednomyslného hlasování v Radě k hlasování kvalifikovanou většinou v řádném legislativním postupu, tj. za spolurozhodování Evropského parlamentu, a to v oblastech justiční spolupráce v trestních věcech a policejní spolupráce (s výjimkou operativní spolupráce) a dále rovněž v oblastech vízové politiky a přistěhovalecké politiky.

Problematika justice a vnitra

- Podle LS je justiční spolupráce v trestních věcech v Unii založena na zásadě vzájemného uznávání rozsudků a soudních rozhodnutí a sbližování právních a správních předpisů, přičemž se neomezuje pouze na případy přeshraničního charakteru ani na specifické oblasti závažné či organizované trestné činnosti. LS tak umožňuje harmonizovat v podstatě kompletní oblast národního trestního práva procesního a hmotného a posílit justiční spolupráci.
- LS zavádí nový mechanismus v podobě pojistky („emergency break“) pro případy, kdy harmonizace trestního práva procesního nebo hmotného¹⁴⁹ vzbuzuje v některém členském státě obavy, že by mohla narušit základní aspekty jeho systému trestního soudnictví. Takový členský stát bude moci požádat, aby se záležitostí zabývala Evropská rada.¹⁵⁰ Tím dojde k pozastavení projednávání dotčeného návrhu směrnice. Pokračovat v projednávání návrhu lze pouze v případě dosažení konsensu na Evropské radě do čtyř měsíců od pozastavení projednávání.
- Pojistka se netýká uznávání rozsudků.

Sbližování trestně právních předpisů

- LS zavádí samostatný právní základ pro přijímání směrnic, které stanoví minimální pravidla pro vymezení trestných činů a sankcí v případech, kdy se ukáže, že sbližování trestněprávních předpisů je nezbytné k efektivnímu provádění některé politiky Unie a dotčená oblast již byla předmětem harmonizačního opatření.
- Eurojust může zahájit, případně dát pokyn k zahájení trestního řízení zejména v případech ohrožujících finanční zájmy EU.

Doprava

- Všechny právní předpisy v oblasti dopravy budou přijímány řádným legislativním postupem.
- LS rozšiřuje povinnost přihlížet při přijímání všech právních předpisů v oblasti dopravy k případům, kdy by se jejich uplatňování mohlo vážně dotknout životní úrovně a zaměstnanosti v některých regionech, jakož i využití dopravních zařízení

Daně

- Přímé daně: bude i nadále platit, že veškeré směrnice v této oblasti budou přijímány Radou jednomyslně.
- Harmonizace nepřímých daní bude i nadále možná jen jednomyslným rozhodnutím Rady po konzultaci s Evropským parlamentem a Hospodářským a sociálním výborem. Změnou je
- pouze doplnění podmínky, že harmonizace je nezbytná pro zabránění narušení hospodářské
- soutěže (tedy nejen pro vytvoření a fungování vnitřního trhu, jak tomu bylo dosud).

Ochrana spotřebitele

- Oblast ochrany spotřebitele v EU postupně nabývá na významu a v posledních letech je již velmi výrazně akcentována – Evropská komise v roce 2004 zahájila revizi spotřebitelského *acquis* a vyvíjí snahu přijímat nové směrnice s maximální harmonizací a nikoli harmonizací minimální, jak tomu bylo dosud.
- S pokračuje v tomto trendu a zdůrazňuje respekt k požadavkům na ochranu spotřebitele natolik, že je ochrana spotřebitele dokonce uvedena jako jedna z hlavních oblastí, ve kterých se uplatňuje sdílená pravomoc Unie a členských států.
- Významné je rovněž přesunutí obecného ustanovení na ochranu spotřebitele z dosavadního čl. 153 odst. 2 SES do obecně použitelných ustanovení v části první hlavě II SFEU (konkrétně se jedná o čl. 12: „*Požadavky vyplývající z ochrany spotřebitele budou brány v úvahu při vymezení a provádění jiných politik a činností Unie*“).

Energetika

- Evropská energetická politika byla vůbec poprvé formálně konstituována v rámci primárního práva, jež tvoří nový právní základ pro přijímání opatření prostřednictvím legislativních akt sekundárního práva.
- Odkaz na „duch solidarity“ – pomoc vypořádat se s krizovými situacemi, kdy energetické dodávky z určitého zdroje mohou být po nějakou dobu značně omezeny nebo i úplně pozastaveny. Na základě tohoto ustanovení bude mít Rada (na základě návrhu Komise) pravomoc ve zvláštních případech rozhodovat o opatřeních přiměřených dané hospodářské situaci, což může znamenat, že v případě krize mohou být členské státy žádány o poskytnutí dodávky energie jiným členským státům.

Doložka solidarity

- Doložka zavazuje Unii a členské státy ke společnému jednání v duchu solidarity v případě, že se některý členský stát stane cílem teroristického útoku nebo obětí přírodní či člověkem způsobené pohromy.
- Unie využije za účelem poskytnutí pomoci dotčenému členskému státu v případě teroristické hrozby či přírodní nebo člověkem způsobené pohromy veškeré nástroje, které má k dispozici (včetně vojenských prostředků poskytnutých členskými státy).
- Ostatní členské státy budou zavázány poskytnout dotčenému členskému státu na jeho žádost pomoc v uvedených případech, přičemž budou koordinovat svou činnost v Radě.